

УДК 378.14

Надія Борисенко

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНИХ УМІНЬ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті представлена характеристика моделі підготовки майбутніх вчителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи. Розглядається зміст кожного компоненту розробленої моделі з позиції її функціонування.

Ключові слова: модель, професійна підготовка, майбутні вчителі технологій.

Освіта є основою розвитку творчої особистості, її інтелектуального багатства, запорукою майбутнього України. Рівень суспільного буття, зростання матеріальних і духовних потреб особистості, необхідність гармонізації стосунків людини і довкілля вимагають розвитку у майбутнього фахівця творчих сил, прагнень будувати своє життя за законами краси і добра. У суспільстві виникла потреба у фахівцях, які володіють здатністю до технічної творчості і мають гарний естетичний смак. Очевидно, що прищеплювати такий смак і розвивати художньо-технічні здібності у майбутнього фахівця треба зі шкільних років, і головна роль тут відводиться вчителю технологій.

Нині ми маємо чітко окреслену законодавчу базу вищої освіти: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» та Національну доктрину розвитку освіти, в яких відображено тенденції оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки педагогічних працівників на основі прогресивних концепцій та запровадження інноваційних технологій [1].

Тому актуальною постає проблема вдосконалення змісту і форм підготовки майбутніх учителів технологій, забезпечення їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності, зокрема, формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи. Таке навчання ми пропонуємо здійснювати відповідно до розробленої нами моделі підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи.

Різні аспекти проблеми професійної підготовки вчителя знайшли своє відображення в історії педагогічної думки і розробляються у багатьох напрямках на сучасному етапі.

Питанням змісту та методики підготовки вчителів трудового

навчання присвячені дослідження Ю. Ю. Белової, В. В. Борисова, В. М. Буринського, В. В. Васенка, Л. Г. Козачок, І. Є. Каньковського, В. П. Курок, Є. І. Мегема, Д. О. Лазаренка, В. М. Назаренка, Л. В. Оршанського, А. М. Плутка, Б. В. Прокоповича, Г. І. Разумної, Д. Ф. Рудика, В. В. Серикова, В. В. Стешенка, В. Б. Харламенко, М. О. Ховрича тощо [2, с. 12–13].

Модель сучасного вчителя була створена В. А. Сластьоніним, потім метод моделювання широко застосовувався у психолого-педагогічних дослідженнях (С. Болсун, О. О. Грейліх, О. В. Данильчук, А. В. Моложавенко, В. Г. Пасинок, І. П. Підласий, Л. О. Савенкова, Л. Ф. Спирін, Н. Є. Смирнова, В. Д. Ширшов та ін.). Проблеми розробки моделі фахівця присвячено роботи С. Я. Батишева, Н. В. Кузьміної, А. К. Маркової, Є. І. Рогова, Г. В. Суходольського та ін.). але незважаючи на значний інтерес дослідників до моделювання, створення моделей фахівців різних галузей, питання щодо моделі підготовки майбутнього вчителя технологій до формування художньо-технічних умінь учнів основної школи залишається розробленим недостатньо.

Мета статті – теоретичне обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь учнів основної школи.

Підготовка спеціалістів у вищій школі в традиційному розумінні є процесом формування професійної компетенції, яка разом з предметними знаннями включає в себе психологічну та соціально-психологічну готовність особистості до майбутньої діяльності [3, с. 19].

Кінцевим результатом підготовки (як процесу) є підготовленість чи готовність до чогось, зокрема, щодо освітніх процесів використовуються терміни освіченість (як більш загальний) та навченість (як більш конкретний, предметний).

Моделювання є основною категорією теорії пізнання, на якій ґрунтуються теоретичні й експериментальні методи наукового дослідження. Розробка моделі зумовлена необхідністю удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи та реалізації мети і завдань дослідження.

М. Д. Ярмаченко у «Педагогічному словнику» визначає моделювання як одну з основних категорій пізнання, вважає, що на ідеї моделювання ґрунтується будь-який метод наукового дослідження – як теоретичний (використовуються різноманітні знакові, абстрактні моделі), так і експериментальний (використовує предметні моделі) [4, с. 323].

За О. М. Леонтєвим, модель – система (множинність), елементи якої знаходяться у відносинах подібності (гомоморфізму, ізоморфізму) до елементів певної іншої (такої, що моделюється) системи.

За словами В. В. Давидова, модель – матеріальний об'єкт або той, що уявляється у процесі мислення. Вона заміщує в дослідженні об'єкт-оригінал таким чином, що її безпосереднє вивчення дає нові знання про об'єкт-оригінал.

На думку О. Рудницької, побудова моделі, як правило, спрощує оригінал, узагальнює його. Це сприяє упорядкуванню і систематизації інформації про нього. Науковець вважає, що кожна модель повинна фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення. Дрібні фактори, зайва деталізація, другорядні явища ускладнюють саму модель та заважають її теоретичному дослідженню [5, с. 323].

У моделі важливе місце посідають принципи, що виступають у ролі базових, спрямовуючих положень, нормативних вимог до організації та проведення дидактичного процесу. Вони є загальним орієнтиром для визначення змісту, засобів, форм, методів організації навчання.

Нами були визначені основні принципи, на які зробили акцент при набутті майбутніми вчителями технологій готовності до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи. До них віднесено такі принципи: гуманізації, культуровідповідності, народності, науковості, систематичності і послідовності; інтегративності, суб'єкт-суб'єктної організації навчання. Вважаємо, що вони взаємно проникають і доповнюють один одного, а тому повна реалізація цих принципів сприятиме максимально результативному процесу набуття майбутніми вчителями технологій готовності до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи.

Серед підходів до моделювання названої підготовки майбутніх учителів технологій виокремимо наступні: системний, інтегративний, особистісно зорієнтований, діяльнісний, культурологічний.

Головною метою системи вищої педагогічної освіти є професійна підготовка вчителів високої кваліфікації згідно соціального замовлення. Розроблена нами модель розкриває особливості змісту та структури (з яких елементів та етапів складається процес навчання), послідовність, взаємозв'язок усіх складових процесу підготовки майбутнього вчителя технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи. При цьому ми виходимо з того, що даний процес є творчим, цілісним і продуктивним.

Відповідно до системного підходу, розробленого Ю. К. Бабанським [6], який ми взяли за основу, у структуру моделі в обов'язковому порядку повинні входити такі підструктури: концептуальні (принципи); нормативні (мета, зміст, критерії); технологічні (методи і форми).

Таким чином, основними структурними компонентами розробленої моделі є: мета, принципи, зміст, методи, форми навчання, етапи підготовки, компоненти і рівні готовності, результат (див. рис. 1). Усі

структурні компоненти моделі спрямовано на формування належного (достатнього та високого) рівня готовності майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи.

Так, мета – це ідеальне представлення кінцевого результату. Мета виступає системоутворюючим елементом моделі, однією з головних ланок діяльності. Від неї залежать зміст і засоби отримання результатів. Мета розробленої нами моделі – забезпечення належного рівня готовності майбутніх вчителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи.

Проведення будь-якого типу заняття у вищому навчальному закладі передбачає застосування відповідних форм навчальної роботи студентів, кожна з яких має відповідну методичку організації. Основними формами роботи на занятті, які ми будемо використовувати у нашій моделі, є індивідуальна, фронтальна, групова.

На нашу думку, гармонійне поєднання в процесі професійної педагогічної підготовки майбутніх вчителів технологій пасивних, активних методів і прийомів навчання з інтерактивними сприятиме змістовому наповненню професійної підготовки взагалі і всіх компонентів готовності зокрема.

Зміст – це єдність основних елементів цілого, його властивостей і зв'язків, існуюче у формі і невіддільне від неї. Необхідний зміст підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів 5–9 класів структурується у навчальних програмах і тематичних планах різних дисциплін і курсів. Ці документи повинні: 1) чітко відображати специфіку теоретичної та практичної підготовки щодо формування ХТУ у студентів, передбачати глибоку базову підготовку. Цього можна досягти шляхом обґрунтованого переліку і визначення дисциплін, а також оптимального співвідношення теоретичної та практичної підготовки з кожної дисципліни та її обсягом; 2) забезпечувати наступність, систематичність і безперервність процесу навчання, а також створювати умови для якісного засвоєння всього навчального матеріалу. Реалізація цієї вимоги досягається взаємозв'язком дисциплін, послідовністю їх вивчення, вибором оптимального співвідношення часу занять і самостійної роботи, правильним чергуванням практичного та теоретичного навчання [7, с. 71].

Зміст підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів 5–9 класів пропонуємо реалізувати через навчальні програми дисциплін циклу професійної науково-предметної підготовки, дисципліну «Методика трудового навчання» та педагогічну практику.

Вважаємо, що слід таким чином організувати зміст підготовки майбутніх учителів технологій, щоб знання та вміння були особистісно

значущими і враховували останні досягнення науки і техніки. Отже, організація змісту передбачає формування ґрунтовних теоретичних знань і практичних художньо-технічних умінь та навичок. Зміст навчання у вищому навчальному закладі підпорядковується загальній меті підготовки майбутніх вчителів технологій.

Реалізація нашої моделі підготовки передбачає поетапну організацію навчальної діяльності:

I етап – пропедевтичний – для студентів I–III курсів; внесення доповнень (системи завдань для цілеспрямованого формування художньо-технічних умінь) до дисциплін циклу професійної науково-предметної підготовки;

II етап – змістово-процесуальний – для студентів III–IV курсів; актуалізація ключових теоретичних положень, поглиблена теоретично-практична, методична підготовка у процесі вивчення матеріалу модулю «Методика формування художньо-технічних умінь в учнів 5–9 класів» дисципліни «Методика трудового навчання»;

III етап – рефлексивно-творчий – організація самостійної роботи, спрямована на набуття знань під час педагогічної практики, удосконалення художньо-технічних умінь.

Особистий теоретико-практичний потенціал майбутнього викладача повинен включати належний рівень сформованості всіх компонентів готовності до здійснення педагогічної діяльності. Особлива увага приділяється розвитку мотиваційної й операційно-технологічної сфер, досягненню максимального рівня опанування когнітивно-методичного, комунікативно-організаційного та оцінно-рефлексивного компонентів.

Результатом реалізації моделі є набута готовність майбутніх учителів технологій до формування ХТУ в учнів основної школи на належному рівні, що передбачає опанування всіх показників компонентів готовності.

Отже, підготовка майбутніх вчителів технологій має бути спрямована на активний пошук інноваційних форм, методів, які стимулюють розвиток інтелектуальних сил, ініціативи, творчого потенціалу особистості, набуття ними готовності до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи, що є вимогою сьогодення.

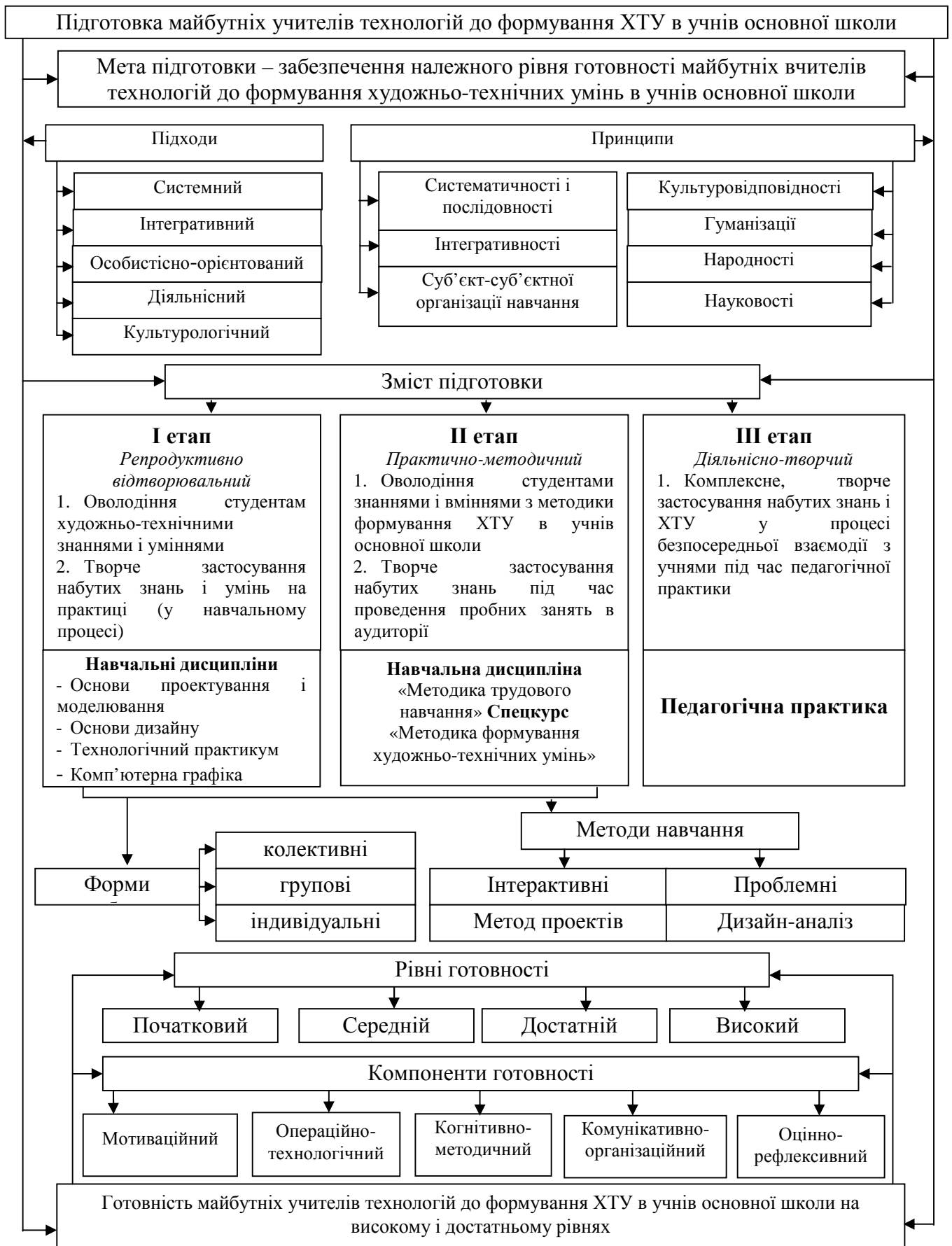

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх учителів технологій до формування художньо-технічних умінь в учнів основної школи

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабанский Ю. К. Научная организация педагогического процесса на основе его интенсификации и оптимизации. – В кн. : Педагогика / под ред. Ю. К. Бабанского. – М. : Педагогика, 1988. – 268 с.
2. Бубнова М. Ю. Готовність майбутніх учителів математики до професійної діяльності / М. Ю. Бубнова // Дидактика математики: проблеми і дослідження : Міжнародний збірник наукових робіт. – Вип. 33. – Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2010. – № 33. – С. 17–20.
3. Волкова Н. П. Модель підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації / Н. П. Волкова [Електронний ресурс] // Проблеми сучасної педагогічної освіти: Збірник наукових праць. – Ч. 1. – 2005. – Вип. 8. – [Цит. 2011, 10 січня]. – Режим доступу: – http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/volkova.pdf. – Назва з екрану.
4. Грітченко А. Г. Методичні аспекти підготовки вчителя до навчання учнів системі знань сучасного аграрного виробництва / А. Г. Грітченко // Вісник Черкаського університету: Педагогічні науки. – Черкаси, 2008. – Вип. 119. – С. 12–17.
5. Даниленко О. Б. Удосконалення змісту професійної підготовки військовослужбовців за контрактом / О. Б. Даниленко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 7. – С. 71–77.
6. Педагогічний словник / за редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна думка, 2001.
7. Ткачук С. І. Особливості професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів технологічної освіти до інноваційної педагогічної діяльності / С. І. Ткачук [Електронний ресурс] // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: Збірник наукових праць. – К., Вінниця, 2010. – Вип. 24. – [Цит. 2010, 10 грудня]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_24/Osoblivity_profesiino_pedagogicnoi_pidgotovku.pdf. – Назва з екрану.